

Л. І. Мочкіна,
методист відділу гуманітарних дисциплін ВШПО;
А. Г. Хвесик,
заслужений вчитель України, учитель історії ЗОШ І–ІІІ ст.
с. Мала Глуша Любешівського району Волинської області

Національно-культурний рух в Україні у другій половині XVI – першій половині XVII століть

Конспект уроку, 8 клас



Основну увагу приділено поглибленню й узагальненню знань учнів про національно-культурний рух в означений період (історичні події, видатні особи, пам'ятки культури). На цьому уроці кожен зможе стати активним учасником, знайти для себе посильне та цікаве завдання. Урок, проведений у формі конкурсу «Ерудит», створює сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу школярів, виховання патріотизму.

Ключові слова: національно-культурний рух, Реформація, братства, Греко-католицька церква, полемічна література, братські школи.

Mochkina L. I., Khvesyk A. Ye. National and Cultural Movement in Ukraine in the Second Half of XVI – the First Half of XVII Centuries.

The main attention is paid to deepening and generalization of pupils' knowledge of the national and cultural movement during the specified period (historical events, outstanding persons, culture monuments). At this lesson each pupil will be able to become an active participant, to find for himself a feasible and interesting task. The lesson conducted in the form of the competition „Erudite” creates favorable conditions for disclosure of creative potential of schoolchildren, patriotism education.

Key words: national and cultural movement, Reformation, brotherhoods, Greco-catholic church, polemic literature, brotherly schools.

Мета. Повторити, закріпити й систематизувати вивчений матеріал. Виявити інтелектуальні здібності учнів, активізувати їх розумову діяльність.

Розвивати логічне мислення, уважність, кмітливість. Виховувати патріотизм, інтерес до вивчення вітчизняної історії.

Обладнання: настінна карта «Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст.», атласи, портрети історичних діячів епохи.

Тип уроку: узагальнення та систематизація знань.

Форма проведення: урок-конкурс «Ерудит».

Підготовчий етап

Умови гри

Про проведення уроку-конкурсу «Ерудит» учні повідомляються за тиждень.

Перший етап у підготовці до уроку – відбірковий тур.

Учитель ставить класу шість запитань і відбирає шістьох учасників, які найшвидше впорались із завданням. Решту учнів поділяють на шість груп підтримки.

У кожному турі конкурсу для учасників пропонуються запитання, які оцінюються двома балами. Якщо учасник гри не знає відповіді, йому може допомогти група підтримки. Але ціна відповіді тоді дорівнює одному балу.

Після кожного туру оголошуються результати. Той з учасників, хто набрав найменшу кількість балів, вибуває з гри. Залишаються сильніші. Отже, у першому конкурсі беруть участь шість учнів, у другому – п'ять, у третьому – чотири і т. д.

Переможцеві останнього конкурсу присвоюється звання «Ерудит» і вручається головний приз. Решта учасників отримують заохочувальні призи.

Хід уроку

Вступне слово вчителя.

Діти! Сьогодні ми проведемо конкурс «Ерудит». Мета його – перевірка ваших знань, умінь і навичок. Переможець конкурсу отримає звання «Ерудит».

Відбірковий тур

Дайте визначення поняттям:

1. Реформація.
2. Братство.
3. Полемічна література.
4. Ставропігія.
5. Вертеп.
6. Греко-католицька церква.

Шість переможців відбіркового туру розпочинають конкурс.

Перший тур

Коли відбулась вказана подія?

1. Утворення Львівського Успенського братства. (1586 р.).
2. Утворення Греко-католицької церкви. (1596 р.).

3. Відновлення православної ієрархії на українських землях. (1620 р.).

4. Заснування Київського братства. (1615 р.).

5. Утворення Київського колегіуму. (1632 р.).

6. Друк І. Федоровичем у Львові Апостола і «Букваря». (1574 р.).

7. Утворення Лаврської школи у Києві. (1631 р.).

8. Заснування Київської братської школи. (1615 р.).

9. Друк підручника для вивчення мов «Адельфотеса». (1591 р.).

10. Друк «Граматики словенської» Л. Зизанія. (1596 р.).

За підсумками першого туру гру залишає один учасник.

Другий тур

Упізнай історичну особу

Вчитель почергово демонструє портрети 10-ти історичних діячів.

Потрібно вказати їх прізвище та ім'я.

1. Севастьян Кленович.

2. Петро Могила.

3. Іпатій Потій.

4. Мелетій Смотрицький.

5. Гедеон Балабан.

6. Іван Вишенський.

7. Йов Борецький.

8. Костянтин Корнякт.

9. Іван Федоров (Федорович).

10. Григорій Смотрицький.

За підсумками другого туру з гри вибуває ще один учасник.

Третій тур

За фактами біографій упізнай історичну особу

1. Визначний український церковний і культурний діяч, письменник-полеміст, викладач і ректор Київської братської школи, автор основного підручника церковнослов'янської мови у школах України, Білорусі, Росії, Болгарії та Сербії «ГраMATика словенська». (М. Смотрицький).

2. Український церковний, політичний і освітній діяч, викладач, а пізніше ректор Львівської братської школи, один із засновників, а згодом і ректор Київської братської школи, автор полемічних творів, спрямованих на захист православ'я, православний митрополит Київський у 1620–1631 рр. (Й. Борецький).

3. Український письменник, педагог, культурно-освітній діяч, брав участь у виданні Острозької Біблії, перший ректор Острозької академії. (Г. Смотрицький).

4. Легендарна українська народна поетеса і співачка. (М. Чурай).

5. Видатний український письменник-полеміст, брав участь у діяльності Львівського братства, перебував на Афоні, який був центром православного чернецтва на Сході, автор «Послання до єпископів». (І. Вишенський).

6. Визначний український церковний і культурний діяч, син молдавського господаря, учасник Цецьорської битви і Хотинської війни, архімандрит Києво-Печерської лаври, автор ряду богословських творів,

численних полемічних праць і проповідей, митрополит Київський у 1632–1647 рр. (П. Могила).

7. Гетьман українського реєстрового козацтва, видатний полководець, відомий політичний і культурно-просвітницький діяч, навчався в Острозькій греко-слов'яно-латинській академії, з усім Військом Запорізьким вступив до Київського братства. (П. Конашевич-Сагайдачний).

Четвертий тур

Визначте історичну пам'ятку

1. Перша друкована пам'ятка української полемічної літератури. («Ключ царства небесного» Г. Смотрицького).

2. Основний підручник граматики церковнослов'янської мови протягом XVII–XVIII ст. у школах України, Білорусі, Росії, Болгарії та Сербії. («ГраMATика словенська» М. Смотрицького).

3. Перша граMATика церковнослов'янської мови на східнослов'янських землях. («ГраMATика словенська» Л. Зизанія).

4. Перший український друкований словник. («Лексикон словенороський» П. Беринди).

5. Перший український друкований підручник для навчання мови. («Буквар», видрукований І. Федоровим у Львові 1574 р.).

6. Книга, в якій викладені основи православної віри. («Православне ісповідання віри» І. Трохимовича).

7. Переклад Святого Письма українською мовою, здійснений на Волині. (Пересопницьке Євангеліє).

П'ятий тур

Визнач місце історичної події

Визнач і покажи на карті місце, про яке йдеться в наведених нижче характеристиках.

1. Місто на Волині, де архімандритом Пречистенського монастиря Григорієм було здійснено переклад Святого Письма українською мовою. (Пересопниця).

2. Місце заснування першого православного братства на українських землях. (Львів).

3. Місце заснування Греко-католицької церкви. (Берестя).

4. Місто, в якому діяло засноване в 1517 р. Хрестовоздвиженське братство. (Луцьк).

5. Місце заснування першої вищої школи в Україні та на східнослов'янських землях. (Острог).

6. Місто, в якому побудовано історичні пам'ятки – Успенська церква, каплиця Трьох святих, вежа Корнякта. (Львів).

Підсумок уроку

Вчитель оголошує остаточні результати. Визначає кращого знавця вивченого матеріалу. Оголошує оцінки, вручає головний приз переможцю та заохочувальні призи учасникам.

Домашнє завдання

Повторити вивчений матеріал. Скласти кросворди і ребуси з теми «Національно-культурний рух в Україні у другій половині XVI – першій половині XVII століть».

Література

- Власов В. Історія України. 8 кл. : підручник / В. Власов. – К. : Абрис, 2004. – 288 с.
- Сас П. Історія України XVI–XVIII ст. : навч. посібн. / П. Сас. – Львів : Вид-во М. П. Коць, 2001. – 292.
- Середницька Г. Історія України : опорні конспекти. 8 кл. / Г. Середницька. – К. : А.С.К., 2005. – 176 с.
- Іващенко О. Історія України в опорних таблицях : навч. посібн. для загальноосвіт. навч. закл. / О. Іващенко, Ю. Поліщук. – К. : Генеза, 2002. – 304 с.
- Левітас Ф. Історія України з найдавніших часів до початку XX ст. у таблицях і схемах. 7–9 кл. / Ф. Левітас, О. Гісем. – К. : Логос, 2002. – 128 с.
- Хрестоматія з історії України : посібн. для вчителів / за ред. В. І. Червінського. – К. : Вежа, 1996. – 352 с.